JOURNAL OF RESEARCH IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
ISSN: 2458 - 9624 (Online)

Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi/JRES, 4(1), 49-62, 2017

45-59 YAŞ GRUBU BİREYLERİN YAŞLILIK DÖNEMLERİNE İLİŞKİN BEKLENTİLERİNİ BELİRLEYEN İLİŞKİLER*

THE RELATIONS DETERMINING THE EXPECTATIONS REGARDING THE OLD AGE PERIOD OF INDIVIDUALS IN 45 – 59 AGE GROUP

Tolga İLETMİŞ [1] ve Fatma ARPACI [2]

[1] Gazi Üniversitesi, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bölümü. Ankara, Türkiye,
e-posta: tolga.iletmis@gmail.com
[2] Gazi Üniversitesi, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bölümü. Ankara, Türkiye,
e-posta: arpacif@gmail.com

Gönderim Tarihi: 22.05.2017 Düzeltme Tarihi: 29.05.2017 Kabul Tarihi: 02.06.2017

Öz

Araştırma 45-59 yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen ilişkilerin incelenmesi amacı ile planlanmıştır. Sakarya ili, Pamukova ilçesinde yaşayan 45-59 yaş grubundaki bireylerden oranlı tabakalı örnekleme tekniğine göre 356 kişi örnekleme alınmıştır. Bireyin yaşlılık dönemine ilişkin beklentilerine faktör analizi uygulanmıştır. Bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin beklentilerini belirleyen boyutların birbiri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ortalamalara göre bireylerin en yüksek beklentilerinin yaşama ilişkin, en düşük beklentilerinin fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentilerinin olduğu bulunmuştur. Bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklenti düzeylerini belirleyen ilişkiler incelendiğinde; sağlığa ilişkin beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler, sosyal yaşama ilişkin beklentiler ile sağlığa ilişkin beklentiler, fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler ve beklenti toplam puanı ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. 45-59 yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemi beklentilerine ilişkin hazırlık yapmalarının önemi eğitim çalışmaları ile anlatılmalı, bireyler bilinçlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: 45-59 yaş grubu birey, yaşlılık, yaşlılık dönemi, yaşlılık dönemi beklentisi.

Abstract

This study was carried out to investigate the relations that determine the expectations of the individuals in the age group of 45-59 years with regard to their old age period. Of the individuals in the age group of 45 – 59 living in the town of Pamukova, the city of Sakarya, 356 people were included

* Bu çalışma Tolga İletmiş'in "Orta Yaş Grubu Bireylerin Yaşlılık Dönemlerine Ilişkin Beklentileri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Atıf için Künye Bilgisi: İletmiş, T. & Arpacı, F. (2017). 45-59 yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen ilişkiler. *JRES, 4*(1), 49-62.

in the sampling based on the proportional stratified sampling technique. Factor analysis was applied to the expectations regarding the old age period of the individuals. The relation between the dimensions determining the expectations regarding the old age period of the individuals was investigated through correlation analysis. According to the mean scores, it was found that the highest expectations of the individuals were over life while the lowest ones were over physical environment and house. As for the relations determining the expectation levels regarding the old age period of the individuals, a significant relation was found between the expectations regarding health and the ones regarding economic life, the expectations regarding social life and those regarding health, the expectations about physical environment and house with the expectations relating to economic life, and total expectation score and the expectations regarding economic life. The importance of preparation of the individuals in the age group of 45-59 regarding their expectations of old age period should be indicated through educational studies and, the individuals should be made conscious.

Keywords: Individual in 45-59 age group, old age, old age period, old age expectation.

Giriş

Beklenti, önceki deneyimlerden yola çıkarak gelecekte ne olabileceği ile ilgili çıkarımlarda bulunmaktır (Tatar, 2005:2). Gelecek beklentisi ise, bireylerin gelecekle bağlantılı görüş, ilgi ve kaygılarını barındıran bilişsel haritalar olarak tanımlanmakta, kuramsal perspektiften gelecek hakkındaki beklentilerin önemli olduğu, çünkü beklentilerin kararların alınmasında en güçlü motivasyon olduğu belirtilmektedir (Şimşek, 2012: 92). Gelecek beklentisine ilişkin çalışmaların öncüsü sayılan W. I. Thomas, 1920'de "eğer kişi, bir durumu gerçek olarak kabul ederse sonuçlar da gerçek olur" diyerek, beklentilerin sonuçları etkilediğine dikkat çekmiştir. Thomas'a göre, belirli bir eylem veya davranışın anlamı, o eylem ve davranışın doğasından kaynaklanmamaktadır. İnsanlar eylemlere belirli anlamlar yüklemekte ve bu anlamlar gelecekteki davranışlarını etkilemektedir (Hurn, 1993; Aktaran: Tatar, 2005:3).

Yetişkinlerin yaşadıkları dönemlere bağlı olarak gerçekleşen ve şekillenen beklentileri vardır. Ergenlik döneminin sona ermesi ile başlayan yetişkinlik dönemi bireyin oturmuş ve kendi kararlarını alabileceği bir kişilik sahibi olarak toplumla uyum sağlayarak yaşamını gerçekleştirdiği uzun bir dönemdir. Yetişkinliğin en önemli boyutlarından birisi ise ekonomik bağımsızlık olup yetişkin olarak bu bağımsızlığın verdiği hareket alanı beraberinde bireyi geleceğe ilişkin beklentiler içerisine girmesine yöneltmektedir. Bu noktada toplumun mevcut normları ve geçmiş aile bireylerinin yaşam örnekleri yetişkin bireyin önünde örnek teşkil eden unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır (Ünlü, 2002: 36).

Yaşlılık, yaşamın diğer evreleri gibi doğal, kaçınılmaz ve tüm insanlar için geçerli olan bir durumdur. Bireyin kalıtımla getirdiği özelliklere, beslenmesine, çevre koşullarına ve kültürel çabalarına göre erken ya da geç, sorunlu ya da az sorunlu olabilir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün yaptığı bir ayrıma göre, 45-59 yaş arası orta yaş, 60-74 yaş arası yaşlılık, 75-89 yaş

arası ileri yaşlılık, 90 ve üstü yaş ise ihtiyarlık kategorisine alınmıştır. Biyolojik yaşlanma böyle bir gelişimi zorunlu kılmakla birlikte, bu değerlendirmenin kesin ve değişmez olduğu söylenemez. Yaşlanma ile birlikte zihinsel ve fiziksel kapasitede azalmalar, hareket yeteneğinde yavaşlama görülse de, birey kendini yaşlı hissetmeyebilir. Yaşlılık, durağan ve değişmez bir yaşam dönemi değildir. Tam karşıtı, yaşlılık çeşitli güçlerin etkileşimini içerir. Bu güçlerin temelinde yaşamın tüm evrelerinin zorlamalarına karşın varoluşunu sürdürebilmiş olmanın bilgeliği ve iç görüsü bulunur (DPT, 2007: 10).

Yaşlılık konusunda çoğu kuruluş tarafından kronolojik yaş sınırı 65 yıl olarak benimsenmektedir (Bilir, 2006: 3).

Yetişkinlikte orta yaş olarak kabul edilen 45-59 orta yaş grubu dönemi, genellikle bir geçiş dönemi olarak varsayılır. Bu dönemde insanda fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal özelliklerde değişiklikler yaşanmaktadır. Yaşlılık döneminde bağımsız olarak yaşamak ve günlük faaliyetlerini yerine getirmek isteyen bireyler, yaşamlarını zenginleştiren, onlara fayda sağlayan ve başkalarıyla iletişim kurmalarına olanak sağlayan beklentilere sahiptir.

Bireysel açıdan orta yıllar gelişiminde inişe geçişin belirtilerini taşıyan yıllardır. Derinin kırışmaya, saçların aklaşmaya, cinsel gücün azalmaya başladığı, iç organların çalışmasında aksamanın görüldüğü, damar sertliği ve buna bağlı yüksel tansiyon ve kalp hastalıklarının kişiyi her an alt edebildiği, kilo almanın süreklilik kazandığı bir dönem söz konusudur. Bireysel güçlerin inişe geçtiği bu dönem, aynı zamanda yaşama bir "yeniden değerlendirme" açısından bakma gereksinmesinin duyulduğu dönemdir. İşte ve meslekte en yüksek noktaya çıkılmış olmasına karşın, birey bundan böyle yaşamını aynı biçimde sürdürüp sürdüremeyeceğini sorma noktasındadır. Ancak bu dönemi "bunalım dönem" olarak görmek de doğru değildir (Onur, 2006: 90).

Orta yaşın genellikle bir geçiş dönemi olduğu doğrudur. İnsanlar, yaşamlarının orta dönemine yaklaştıkça, yaşam süresine ilişkin görüşleri değişime uğramaktadır. Orta yaştaki bireyler genç insanların yaptıkları gibi yaşamaya bakmak yerine, yaşamak için önlerinde kaç yıl olduğunu sorgularlar. Ana babalarının yaşlandığını ya da öldüğünü gördükçe, kendi ölümlerinin kaçınılmazlığını anlamaya başlarlar. Bu noktada pek çok insan, geriye kalan yıllarda kendileri için neyin önemli olduğunu belirleyerek, kendi yaşamlarını önceliklerine uygun biçimde yeniden düzenlerler. Yıllarca başarılı bir iş kurmaya çalışan bir kimse yeniden öğrenim görmek için işini bırakabilir. Çocuklarını büyütmüş bir kadın yeni bir meslek edinebilir ya da siyasete atılabilir. Bir karı koca küçük bir çiftlik satın alarak kentteki işlerini terk edebilir. Bazı insanlar

bu türden yeniden değerlendirme ve değişimi bir orta yaş krizi için yeterli bulsa da, çoğu bunu bir gözdağı olarak değil bir atılım olarak algılamaktadır (Atkinson ve diğ., 2010: 111-112).

Orta yaş dönemi olarak da adlandırılan 45-59 orta yaş grubu dönemi, bireyin toplum üzerindeki etkisinin en yüksek seviyede olduğu dönemdir. Aynı şekilde toplumun da onlardan beklentisi en üst seviyededir. Aile içi ilişkiler de bu dönemde ön plandadır. Aile üyelerinden birisinin görevini yapmaması ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilir (Uysal,2006: 220).

Orta yaş dönemindeki bireylerin aile ilişkilerinde de önemli değişimler meydan gelmektedir. Genç yetişkinlik döneminde bireylerin tattıkları annelik ve babalık duygusu orta yaş döneminde birçok sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Bu sorumluluklardan en önemlisi çocukların iyi bir eğitim almasıdır (İlhan, 2013: 255).

Orta yaş döneminde karşılaşılan diğer önemli bir durum da "boşalan yuva" olarak tasvir edilebilen, çocukların evi terk etmesi olayıdır. Bu dönemde çocuklar yavaş yavaş aş, iş ve eş sahibi olarak evi terk etmeye başlarlar. Bu durum, orta yaş grubu kişiler için kendilerinin yalnız olduğu ve artık çocuklarının anılarıyla yaşadıkları bir dönemi beraberinde getirir. Köylü, 2000: 64). Bu bağlamda araştırma, 45-59 yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen ilişkilerin incelenmesi amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür.

Yöntem

Bu araştırma, 45-59 yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen ilişkilerin incelenmesi amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Sakarya ili, Pamukova ilçesinde yaşayan 45-59 yaş grubundaki bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi belirlenirken "Oranlı Tabakalı Örnekleme Tekniği" kullanılmıştır. Pamukova'nın toplam nüfusu 2013 yılı itibariyle TUİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 27.5841 kişi olup, 45-59 yaş arasındaki toplam nüfus 5004 kişidir (Tüik, 2014). Sakarya ili, Pamukova ilçesinde yaşayan 45-59 yaş grubundaki bireyler 45-49 yaş, 50-54 yaş ve 55-59 yaş olarak üç tabakaya ayrılmıştır. Tabakalarda bulunan bireylerin genel toplam içindeki oranı bulunmuş, daha sonra bu oran kullanılarak her bir tabaka ağırlıklandırılmış, ardından her bir tabakadan alınması gereken birey sayısı hesaplanmıştır. Buna göre 45-49 yaş grubundan 122 kişi, 50-54 yaş grubundan 123 kişi ve 55-59 yaş grubundan 111 kişi olmak üzere 356 kişi araştırmanın oranlı tabakalı örneklemini oluşturmuştur.

Araştırma verilerinin elde edilmesinde anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu 45-59 yaş grubundaki bireyler tarafından kolay anlaşılabilecek şekilde konu ile ilgili kaynaklardan ve benzer çalışmalardan yararlanılarak geliştirilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. 2011,

Sparks, C.R. 2011, Er, D. 2009, Baysan, N.P. 2008, Arpacı, F., Ersoy, A.F. 2007, Kalaycıoğlu, S. vd. 2003, Salman, M. 2001, Rowe and Kahn, 1997). Anket formu bireyi tanıtıcı bilgiler ve bireyin yaşlılık dönemine ilişkin beklentileri olmak üzere 2 bölümden meydana gelmiştir. Likert tipi 47 ifadeden oluşan bireyin yaşlılık dönemine ilişkin beklentileri "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "fikrim yok", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" olarak ele alınmıştır.

Anket formu önce 30 kişiye uygulanmış ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Pilot uygulama sonucu elde edilen verilere güvenilirlik analizi yapılmıştır. Anket formunun genel güvenilirliği Alpha=0.933 olarak bulunmuştur. Ölçeğin genel güvenilirlik değerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma verileri 5 Ağustos 2014- 25 Ekim 2014 tarihleri arasında toplanmıştır. Anket soruları gönüllü 390 bireye uygulanmış 356 kullanılabilir anket formu elde edilmiştir. Formun uygulanma süresi 20 dakika sürmüştür.

Anket formunda kullanılan Likert tipi bireyin yaşlılık dönemine ilişkin beklentileri ölçeği için kapsam ve yapı geçerliliği ile güvenirlik testi yapılmıştır. Kapsam geçerliliği için bu konuda çalışan uzmanların görüşü alınmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizi Cronbach's Alpha ile değerlendirilmiştir. Yapı geçerliliğini ortaya koymak için açıklayıcı faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan Barlett testi sonucunda ($p=0.000<0.05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda ($KMO=0.727>0,60$) örnek büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında Varimax yöntemi seçilerek faktörler arasındaki ilişkinin yapısının aynı kalması sağlanmıştır.

"Bireyin Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentileri Ölçeği" ekonomik yaşama ilişkin beklentiler, sağlığa ilişkin beklentiler, sosyal yaşama ilişkin beklentiler, duygusal beklentiler, yaşama ilişkin beklentiler ve fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler olmak üzere 6 alt ölçekten oluşan bir ölçektir. Ekonomik yaşama ilişkin beklentiler alt ölçeğindeki 4 maddenin güvenirliği alpha=728 ve açıklanan varyansı %56,37; Sağlığa ilişkin beklentiler alt ölçeğindeki 10 maddenin güvenirliği alpha=810 ve açıklanan varyansı %51,44; Sosyal yaşama ilişkin beklentiler alt ölçeğindeki 10 maddenin güvenirliği alpha=871 ve açıklanan varyansı %56,73; Duygusal beklentiler ölçeğindeki 8 maddenin güvenirliği alpha=804 ve açıklanan varyansı %55,26; Yaşama ilişkin beklentiler ölçeğindeki 11 maddenin güvenirliği alpha=896 ve açıklanan varyansı %51,38 ve Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler ölçeğindeki 4 maddenin güvenirliği alpha=896 ve açıklanan varyansı %50,16 olarak bulunmuştur.

Araştırma verileri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. 45-59 yaş grubundaki bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov Z uygulanmıştır. Orta yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerinin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır (N=356 X=32,48□6,57 Kolmogorov-Smirnov Z=0,856 p>0,456).

Araştırmaya alınan 45-59 yaş grubundaki bireylere ilişkin anket formu değerlendirilmiş, bireye ilişkin bilgilerin sayı ve yüzdelik değerlerini gösteren tablo oluşturulmuştur. Bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin beklentilerinin ortalamaları alınmıştır. Bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin beklentilerini belirleyen alt ölçeklerin birbiri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere korelasyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Bireyi Tanıtıcı Bilgiler

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %34,3'ü 45-49 yaş grubunda, %34,6'sı 50-54 yaş grubunda, %31,1'i 55-59 yaş grubundadır. Bireylerin %50,0'si kadın,%50,0'si erkek olarak dağılmaktadır. Bireylerin %15,4'üokur yazar değil, %12,6'sı okuryazar olup, %30,3'ü ilkokul mezunu, %28,1'i orta dereceli okul mezunu, %7,3'ü ön lisans mezunu, %6,3'ü lisans eğitimi ve üstü okul mezunu olarak dağılmaktadır. Bireylerin %85,1'i evli, %5,3'ü boşanmış, %6,7'si dul (eşi ölmüş), %2,9'u ayrı yaşıyor olarak dağılmaktadır. Bireylerin %10,7'sinin 10-19 yıldan beri evli, %44,9'unun 20-29 yıldan beri evli, %37,4'ünün 30-39 yıldan beri evli, %7,0'si 40 yıl ve daha uzun süreden beri evli olduğu; %95,5'inin çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir.

Bireylerin %4,5'inin aylık gelirinin olmadığının, %22,5'inin aylık ortalama gelir miktarının 100-900TL arasında olduğu, %44,7'sinin aylık ortalama gelir miktarının 901-1700TL arasında olduğu, %18,3'ünün aylık ortalama gelir miktarının 1701-2500TL arasında olduğu, %10,1'nin ise aylık ortalama gelir miktarının 2501TLve daha çok aylık ortalama gelirinin olduğu belirlenmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın (2011) yapmış olduğu araştırma da 40-65+ yaş grubu bireylerin %38,7'sinin 750 TL'nin altında, %24,2'sinin 750-1000 TL arasında, %20,2'sinin 1000-1500 TL arasında, %9,3'ünün 1500-2000 TL arasında, %3,2'sinin 2000-2500 TL arasında, %1,9'unun 2500-3000 TL arasında %1,3'ünün 3000 TL ve üzerinde ücret aldıkları saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %29,2'sinin eşiyle birlikte yaşadığı, %51,7 eşi ve çocukları ile birlikte yaşadığı, %7,3'ünün çocukları ile birlikte yaşadığı, %6,5'inin yalnız yaşadığı, %5,3'ünün anne ve babası ile birlikte yaşadığı belirlenmiştir. Bireylerin yaşlandığında yaşamak istediği yeri %83,8'inin kendi evinde yaşamak istediği, %8,1'nin çocuklarının evinde yaşamak istediğinin, %8,1'inin ise huzurevinde yaşamak istediği belirlenmiştir. Bireylerin yaşlandığında %15,7'sinin hiç kimsenin (kendi kendime) kendisine bakmasını istemediğinin, %33,7'sinin çocuklarının kendisine bakmasını istediğinin, %44,7'sinin eşinin kendisine bakmasını istediğinin, %5,9'unun bakıcının kendisine bakmasını istediği belirlenmiştir. Yapılan bir araştırmada kendine bakamayacak kadar yaşlanıldığında 40-65+ üstü yaş grubundaki bireylerin % 62,6'sının yaşlandığında kendi başına eşiyle birlikte, %21,2'sinin çocuklarıyla, % 9,6'sının eşi ve çocuklarıyla, %4,7'sinin huzur evinde, % 1,2'sinin diğer akrabalarıyla, %0,2'sinin yaşamamayı tercih ettikleri, %0,3'ünün ise henüz bilmediği belirtilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,2011: 125).

Tablo 1

Bireyi Tanıtıcı Bilgiler (n: 356)

Bireye İlişkin Bilgiler	Gruplar	Sayı	%
Yaş grubu	45-49yaş	122	34,3
	50-54yaş	123	34,6
	55-59yaş	111	31,1
Cinsiyet Durumu	Kadın	178	50,0
	Erkek	178	50,0
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	55	15,4
	Okuryazar	45	12,6
	İlkokul	108	30,3
	Orta Dereceli Okul	100	28,1
	Önlisans	26	7,3
	Lisans ve üstü okul	22	6,3
Medeni Durumu	Evli	303	85,1
	Boşanmış	19	5,3
	Dul (eşi ölmüş)	24	6,7
	Ayrı yaşıyor	10	2,9
Evlilik Süresi	10-19yıl	38	10,7
	20-29yıl	160	44,9
	30-39yıl	133	37,4
	40 yıl ve üstü	25	7,0
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Çocuk sahibi	340	95,5
	Çocuk sahibi değil	16	4,5
Bireyin Aylık Ortalama Gelir Miktarı	Yok	16	4,5
	100-900 TL	80	22,5
	901-1700 TL	159	44,7
	1701-2500 TL	65	18,2
	2501 TL ve üstü	36	10,1
Şuan Birlikte Yaşadığı Birey	Eşimle	104	29,2
	Eşim Ve Çocuklarımla	184	51,7

	Çocuklarımla	26	7,3
	Yalnız	23	6,5
	Toplam	356	100,0
Yaşlandığında Yaşamak İstediği Yer	Kendi Evimde	298	83,8
	Çocukların Evinde	29	8,1
	Huzurevinde	29	8,1
	Toplam	356	100,0
Yaşlandığında Kendisine Bakmasını İstediği Kişi	Hiç Kimsenin (kendi Kendime)	56	15,7
	Çocuklarım	120	33,7
	Eşim	159	44,7
	Bakıcı	21	5,9

Bireylerin Yaşlılık Dönemlerine İlişkin Beklentilerinin Ortalamaları

Bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerinin ortalamaları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo2.

Bireylerin Yaşlılık Dönemlerine İlişkin Beklentilerinin Ortalamaları

Beklentiler	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Ekonomik Yaşama İlişkin Beklentiler	356	13,874	3,235	4,000	20,000
Sağlığa İlişkin Beklentiler	356	36,742	7,119	10,000	50,000
Sosyal Yaşama İlişkin Beklentiler	356	32,483	6,577	10,000	50,000
Duygusal Beklentiler	356	29,233	6,147	8,000	40,000
Yaşama İlişkin Beklentiler	356	40,155	8,365	11,000	55,000
Fiziksel Çevre Ve Konuta İlişkin Beklentiler	356	13,621	2,855	4,000	20,000
Beklenti Toplam Puanı	356	166,107	26,455	47,000	235,000

Araştırmaya katılan bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerinin ortalamaları; "ekonomik yaşama ilişkin beklentiler" (13,874±3,235), "sağlığa ilişkin beklentiler" (36,742±7,119), "sosyal yaşama ilişkin beklentiler" (32,483±6,577), "duygusal beklentiler" (29,233±6,147), "yaşama ilişkin beklentiler" (40,155±8,365), "fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler" (13,621±2,855) olarak belirlenmiş olup, "beklenti toplam puanı" (166,107±26,455) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre, 45-59 yaş grubundaki bireylerin en yüksek beklentilerinin yaşama ilişkin beklentilerinin olduğu, en düşük beklentilerinin ise fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentilerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Arpacı ve Ersoy (2007), yetişkin bireylerin yaşlılık dönemine hazırlık ile ilgili görüşlerinden orta yaşlı bireylerin her yönüyle kendilerini yaşlılık dönemine hazırlaması ve yaşlılığa hazırlık için eğitim verilmesinin cinsiyete göre değiştiğini, yaşlılıkta gelirin azalacağı düşünülerek yatırım yapılması, sağlıklı yaşlanmaya çalışma ve bireyin spor yapmasının sağlıklı yaşlanmasına katkıda bulunması ile eğitim durumu arasında ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Yaşın etkisi incelendiğinde; yaşlılıkta gelirin azalacağı düşünülerek yatırım yapılması ile yaş grupları arasında ilişki olduğunu, bu ilişkinin 30 yaşında ve daha küçük yaştaki bireylerle 31-40 yaş grubunda olanlar arasında olduğunu saptamışlardır. Güven ve Cerit (2003), sağlıklı yaşlanma ve yaşlılık dönemine hazırlık konusunda eğitim verilmesi istenen konulardan "emekliliğe uyum", "temizlik ve kişisel hijyen", "psikolojik olarak yaşlılığa hazırlık" ve " boş zamanları değerlendirme faaliyetleri" ile öğrenim durumu arasındaki ilişkinin önemli olduğunu bulmuşlardır.

Bireylerin Yaşlılık Dönemlerine İlişkin Beklentilerini Belirleyen İlişkiler

Bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen boyutlar arasındaki ilişkiler Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Bireylerin Yaşlılık Dönemlerine İlişkin Beklentilerini Belirleyen Boyutlar Arasındaki İlişkiler

Beklentiler		Ekonomik Yaşama İlişkin Beklentiler	Sağlığa İlişkin Beklentiler	Sosyal Yaşama İlişkin Beklentiler	Duygusal Beklentiler	Yaşama İlişkin Beklentiler	Fiziksel Çevre Ve Konuta İlişkin Beklentiler	Beklenti Toplam Puanı
Ekonomik Yaşama İlişkin Beklentiler	R	1.000						
	P	0.000						
Sağlığa İlişkin Beklentiler	R	0.637**	1.000					
	P	**0.000**	0.000					
Sosyal Yaşama İlişkin Beklentiler	R	0.437**	0.285**	1.000				
	P	**0.000**	**0.000**	0.000				
Duygusal Beklentiler	R	0.463**	0.661**	0.246**	1.000			
	P	**0.000**	**0.000**	**0.000**	0.000			
Yaşama İlişkin Beklentiler	R	0.569**	0.713**	0.419**	0.659**	1.000		
	P	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**	0.000		
Fiziksel Çevre Ve Konuta İlişkin Beklentiler	R	0.524**	0.440**	0.383**	0.368**	0.509**	1.000	
	P	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**	0.000	
Beklenti Toplam Puanı	R	0.747**	0.844**	0.610**	0.776**	0.890**	0.632**	1.000
	P	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**	0.000

Araştırma kapsamına alınan 45-59 yaş grubundaki bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen boyutlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde; sağlığa ilişkin beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($r=0.637$; $p=0.000<0.05$). Buna göre sağlığa ilişkin beklentiler arttıkça ekonomik yaşama ilişkin beklentiler artmaktadır. Sosyal yaşama ilişkin beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.437$; $p=0.000<0.05$). Bu durumda, sosyal yaşama ilişkin beklentiler arttıkça ekonomik yaşama ilişkin beklentilerin arttığı ifade edilebilir. Sosyal yaşama ilişkin beklentiler ile sağlığa ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.285$; $p=0.000<0.05$). Buna göre, sosyal yaşama ilişkin beklentiler arttıkça sağlığa ilişkin beklentiler artmaktadır.

Duygusal beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.463; p=0.000<0.05). Buna göre duygusal beklentiler arttıkça ekonomik yaşama ilişkin beklentilerin arttığı anlaşılmaktadır. Duygusal beklentiler ile sağlığa ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.661; p=0.000<0.05). Bu durumda duygusal beklentiler arttıkça sağlığa ilişkin beklentilerin arttığı ifade edilebilir. Duygusal beklentiler ile sosyal yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.246; p=0.000<0.05). Bu sonuca göre duygusal beklentiler arttıkça sosyal yaşama ilişkin beklentilerin arttığı söylenebilir. Yaşama ilişkin beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.569; p=0.000<0.05). Buna göre yaşama ilişkin beklentiler arttıkça ekonomik yaşama ilişkin beklentiler artmaktadır. Yaşama ilişkin beklentiler ile sağlığa ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.713; p=0.000<0.05). Buna göre yaşama ilişkin beklentiler arttıkça sağlığa ilişkin beklentilerin arttığı ifade edilebilir. Yaşama ilişkin beklentiler ile sosyal yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.419; p=0.000<0.05). Yaşama ilişkin beklentiler arttıkça sosyal yaşama ilişkin beklentiler artmaktadır. Yaşama ilişkin beklentiler ile duygusal beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.659; p=0.000<0.05). Buna göre yaşama ilişkin beklentiler arttıkça duygusal beklentiler artmaktadır.

Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.524; p=0.000<0.05). Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler arttıkça ekonomik yaşama ilişkin beklentilerin arttığı ifade edilebilir. Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler ile sağlığa ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.44; p=0.000<0.05). Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler arttıkça sağlığa ilişkin beklentiler artmaktadır. Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler ile sosyal yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.383; p=0.000<0.05). Bu sonuca göre fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler arttıkça sosyal yaşama ilişkin beklentiler artmaktadır. Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler ile duygusal beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.368; p=0.000<0.05). Buna göre fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler arttıkça duygusal beklentilerin arttığı ifade edilebilir. Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler ile yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.509; p=0.000<0.05). Buna göre fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler arttıkça yaşama ilişkin beklentilerin arttığı söylenebilir.

Beklenti toplam puanı ile ekonomik yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.747; p=0.000<0.05). Bu sonuca göre beklenti toplam puanı arttıkça ekonomik yaşama ilişkin beklentiler artmaktadır. Beklenti toplam puanı ile sağlığa ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.844; p=0.000<0.05). Buna göre beklenti toplam puanı arttıkça sağlığa ilişkin beklentiler artmaktadır. Beklenti toplam puanı ile sosyal yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.61; p=0.000<0.05). Buna göre beklenti toplam puanı arttıkça sosyal yaşama ilişkin beklentilerin arttığı ifade edilebilir. Beklenti toplam puanı ile duygusal beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.776; p=0.000<0.05). Buna göre beklenti toplam puanı arttıkça duygusal beklentilerin arttığı söylenebilir. Beklenti toplam puanı ile yaşama ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.89; p=0.000<0.05). Bu sonuca göre beklenti toplam puanı arttıkça yaşama ilişkin beklentiler artmaktadır. Beklenti toplam puanı ile fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0.632; p=0.000<0.05). Buna göre beklenti toplam puanı arttıkça fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentilerin arttığı anlaşılmaktadır.

Barton (1999) duygusal sorunu olan 9 genç erkek ve 36 yaşlı bireyin katıldığı kuşaklararası eğitim programının ardından programın etkilerini incelemek amacı ile yaptıkları çalışmada gençlerin eğitim programı sonunda yaşlılara yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdiklerini belirlemiştir. Güven ve Cerit (2003) ise kadınların yaşlılıkla ilgili olumlu görüşlerinin başında "insan yaşlı da olsa yaşamdan zevk alabilmeli, bu dönemi değerlendirebilmelidir" (% 92.4) geldiğini, bunu % 83.9 oranı ile "yaşlılıkta eşler arasında yakınlaşma artar" ifadesinin izlediğini saptamışlardır. Şanlı ve diğerleri (2005) tarafından yapılan çalışmada yaşlıların gelecekle ilgili düşüncelerinin belirlenmesinde (geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum) yapılan değerlendirmede %56,2'sinin katıldığı, %43,8'inin katılmadığı saptanmıştır. Sharps vd. (1998) kültürel farklılığın yaşlılara yönelik tutumları üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında beklenenin aksine Taylandlı genç yetişkinlerin Amerikalı genç yetişkinlere göre yaşlılarla ilgili daha olumsuz tutuma sahip olduklarını saptamışlardır. Araştırma sonuçları herhangi bir toplumda yaşlılıkla ilgili geleneklerin yaşlılara karşı olumsuz eğilimleri engellemede gerekli ve yeterli olmadığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

45-59 yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen ilişkilerin incelenmesi amacı ile planlanan ve yürütülen araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; çalışma kapsamına alınan 45-59 yaş grubundaki bireylerin 1/3 'ünden biraz fazlası 45-49 yaş grubunda, yarısı kadın, çoğunluğu orta dereceli okul ve daha düşük eğitimlidir. Bireylerin tamamına yakınının çocuk sahibi olduğu ve yaklaşık olarak yarıya yakının aylık ortalama gelir miktarının 901-1700 TL arasında olduğu görülmektedir. Bireyler daha çok eşi ya da eşi ve çocukları ile birlikte yaşamaktadır, yaşlandığında kendi evinde yaşamak istemektedir ve eşinin kendisine bakmasını istemektedir.

Araştırma kapsamına alınan 45-59 yaş grubundaki bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin olarak beklentilerinden en yüksek beklentilerinin yaşama ilişkin beklentilerinin olduğu, bunu sağlığa ilişkin beklentilerinin izlediği, en düşük beklentilerinin ise fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentilerinin olduğuna ulaşılmıştır.

Bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentilerini belirleyen ilişkiler incelendiğinde; sağlığa ilişkin beklentileri arttıkça ekonomik yaşama ilişkin beklentilerin arttığı, sosyal yaşama ilişkin beklentileri arttıkça ekonomik yaşama ilişkin ve sağlığa ilişkin beklentilerinin arttığı, duygusal beklentileri arttıkça; ekonomik yaşama ilişkin, sağlığa ilişkin ve sosyal yaşama ilişkin beklentilerinin arttığı saptanmıştır. Duygusal beklentiler ile sağlığa ilişkin beklentiler arasında ve sosyal yaşama ilişkin beklentiler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yaşama ilişkin beklentiler ile ekonomik yaşama ilişkin, sağlığa ilişkin, sosyal yaşama ilişkin ve duygusal beklentiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki belirlenmiştir. Fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentiler arttıkça ekonomik yaşama ilişkin, sağlığa ilişkin ve sosyal yaşama ilişkin beklentilerin arttığı ifade edilebilir. Beklenti toplam puanı arttıkça ekonomik yaşama ilişkin, sağlığa ilişkin, sosyal yaşama ilişkin beklentilerin, duygusal beklentilerin yaşama ilişkin beklentiler ile fiziksel çevre ve konuta ilişkin beklentilerin arttığı anlaşılmaktadır.

Orta yaş grubunu oluşturan 45-59 yaş grubundaki bireylerin yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentileri yaşlılık dönemini rahat geçirebilmeleri açısından çok önemli olup, yaşlılığa hazırlık yapmalıdır. Bu hazırlık ekonomik, sağlık, psikolojik, sosyal alanlarda, konut ve fiziksel çevre gibi yaşanacak yeri içerecek şekilde olmalıdır. Aile ve dostluk ilişkilerine önem vermesinin yaşlılık dönemlerinde bu beklentilerinin karşılanmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Toplumda kaybolmaya yüz tutan dostluk, komşuluk vb. ilişkilerin geliştirilmesine yönelik uygulamalar yapılmalı, kamuoyunda bu konuya ağırlık verilmelidir. Yaşlılığa hazırlıkta örgün

ve yaygın eğitim kurumları da bu konuda okutulacak ders bakımından önemlidir. Yaşlılık dönemine ilişkin beklentilerin karşılanması hazırlığında yazılı ve sözlü medya oldukça etkili olabilir. Ayrıca eğitim konuları yetişkin bireylerin beslenme ve spor gibi sağlıklı yaşlanmasına katkı sağlayacak konuları içermeli ve uzman bireyler tarafından eğitim verilmelidir. Yetişkin bireylerin yaşlılık dönemi planları yapmalarının önemi yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenecek seminerler ve çeşitli eğitimler yardımıyla anlatılmalıdır. Yetişkin bireylerin yaşlılık dönemine yönelik bakım hizmetlerinde huzurevleri konusunda kötü bir algı yatmaktadır. Genelde yaşlılıkta eşlerinin bakması istenmektedirler. Ancak her zaman bu mümkün olmadığına göre bakım hizmet evleri kurularak ya da huzurevi algısı ve ortamları değiştirilerek yaşlılıktaki gereksinimlere göre planlama yapılmalıdır.

Kaynaklar

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2011). *Türkiye'de yaşlılık dönemlerine ilişkin beklentiler.* Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Arpacı F.& Ersoy, A. F.(2007). *Türk toplumunda yaşlılık: yetişkin bireylerin yaşlılık dönemi görüşlerine ilişkin bir araştırma.* 38. Uluslar Arası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül Ankara.

Atkinson, Rital L.,& diğerleri. (2010). *Psikolojiye giriş.* 5. Baskı, (Y. Alogan, Çev). Ankara: Arkadaş.

Barton, H. (1999). Effects of an intergenerational program on the attitudes of emotion ally disturbed you the to ward the elderly. *Educational Gerontology, 25*(7), 623-640.

Baysan, N.P. (2008). *Yaşlıların yaşlılık algısı ve sağlıkla ilgili yaşam kalitesini etkileyen faktörler*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.

Bilir, N. (2006). Türkiye'de ve dünyada yaşlılarda demografik özellikler. Geriatri ve Gerontoloji. Ed: Arıoğul, S. (I. Baskı), Ankara:MN. Medikal&Nobel Tıp Sarayı, 3-10.

Er, D. (2009). Psikososyal açıdan yaşlılık. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi,4*(11), 131-144.

DPT, (2007). *Türkiye'de yaşlıların durumu ve yaşlanma ulusal eylem planı*. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Yayın No DPT:2741, 2007.

Güven, S., ve Cerit, G., (2003). Ailede kadınların yaşlılık dönemine ilişkin görüşleri. *II. Ulusal Yaşlılık Kongresi,* s.285-298. 9-12 Nisan, Denizli.

Hurn, C. J. (1993). *The limits and possibilities of schooling: An introduction to the sociology of education* (3. Edition). Boston: Allyn and Bacon. Pp.171.

İlhan, T. (2013). *Orta yetişkinlik döneminde psikososyal ve bilişsel gelişim, yetişkinlik ve yaşlılık gelişimi ve psikolojisi.* 2. Baskı, Hasan Bacanlı ve Şerife Işık Terzi (Ed)., İstanbul: Açılım Kitap.

Kalaycıoğlu, S. ve diğerleri, (2003). Yaşlılar ve yaşlı yakınları açısından yaşam biçimi tercihleri. *Türkiye Bilimler Akademisi Raporları*, (5).

Köylü, M. (2000). *Yetişkin din eğitiminin teorik temelleri*. Samsun: Etüt.

Onur, B. (2006). *Gelişim psikolojisi- yetişkinlik, yaşlılık, ölüm.* 7. Basım. Ankara: İmge.

Rowe, JW., and Kahn, RL., (1997), Successul Aging, *The Gerontologist*, 37(4):433-440.

Salman, M. (2001). Gençlerin yaşlı ve yaşlılığa yönelik tutumları üzerine bir araştırma. I. *Ulusal Yaşlılık Kongresi,* s.300-310. 10-11 Ekim, Ankara.

Sharps, M.,Price-Sharps, J., and Hanson, J. (1998). Attitudes of young adults to ward older adults: evidence from the united states and Thailand. *Educational Gerontology, 24*(7), 655-660.

Sparks, C.R. (2011). *Investigating general aging expectations, self-perceptions for aging and attributions for aging among physically active and lessactive adults.* Expectations, Self-Perceptıons and Attributions For Age, Canada.

Şanlı, N., Güngör, A., Demirel, H. (2005). *Yaşlıların geleceğe yönelik düşünceleri.* III. Ulusal Yaşlılık Kongresi 113-126

Şimşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, *5*(1), 90-109.

Tatar, M. (2005). Öğretmen beklentisi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi *Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(2), 1-19

TÜİK, Nüfus İstatistikleri, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2007-2013, 2014.

Uysal, V. (2006). Türkiye'de dindarlık ve kadın. İstanbul: DEM.

Ünlü, S. (2002). *Aile yapısı ve ilişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.